

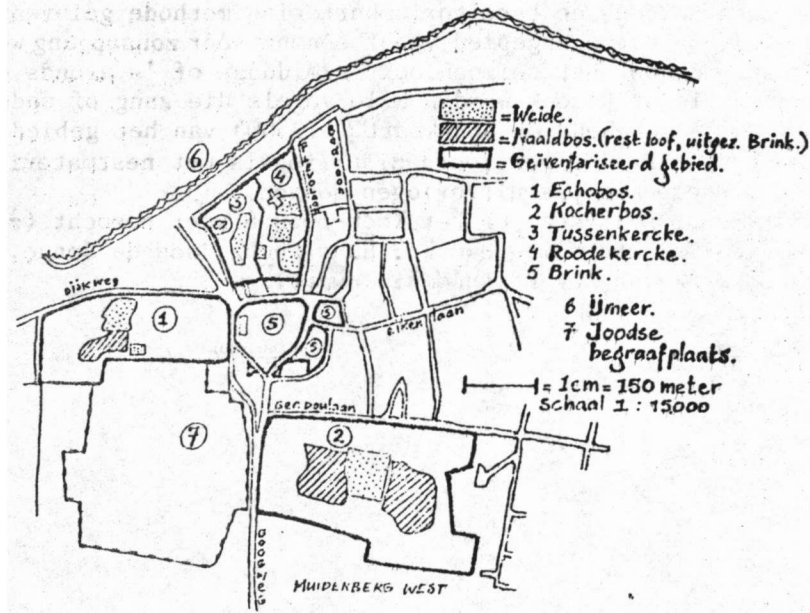
BROEDVOGELINVENTARISATIE VAN HET ECHOBOS, HET KOCHERBOS
EN ENIGE ANDERE GEBIEDEN IN DE GEMEENTE MUIDERBERG

Hans Fuchs, Mark van der Pol en Maria Zwart

Inleiding

In 1983 zijn in verschillende gebieden in de gemeente Muiderberg broedvogelinventarisaties verricht. De gemeente Muiderberg is al eens eerder geïnventariseerd t.b.v. de Avifauna van Midden-Nederland (Alleyn et al. 1971) en de Atlas van de Nederlandsebroedvogels (Teixeira 1979). De gegevens die betrekking hebben op de in 1983 afzonderlijk geïnventariseerde gebieden kunnen hieruit niet worden afgeleid.

De oorspronkelijke bedoeling was om alleen het Echo-, en Kocherbos te inventariseren, maar later zijn ook de andere in figuur 1 genoemde gebieden geïnventariseerd. In dit verslag wordt vooral ingegaan op de inventarisatie van het Echo-, en Kocherbos. In het tweede deel worden de resultaten van de andere inventarisaties kort besproken.



figuur 1. De gemeente Muiderberg en geïnventariseerde gebieden

Deel 1 het Echobos en het Kocherbos.

1. Ligging, oppervlakte en eigendom van Echo-, en Kocherbos.

Beide gebieden liggen in de gemeente Muiderberg (Atlasblok 25-48) in het Noordwesten van het werkgebied van de Vogelwerkgroep. De oppervlakte van het Echobos is ca 70.000 m² (7ha), van het Kocherbos ca. 100.000 m² (10 ha). Eigenaar is de gemeente Muiderberg, het beheer wordt door de plaatselijke plantsoenendienst uitgevoerd.

2. Biotoopbeschrijving.

Zowel het Echobos als het Kocherbos zijn het beste te typeren als parkbossen. Er zijn duidelijke verschillen tussen de beide bossen aan te wijzen. In het Echobos komen vrij veel oude beuken, eiken en lindes met natuurlijke holtes voor. In het Kocherbos komen zulke bomen slechts hier en daar langs de rand voor. Hier domineren vooral jonge eiken, berken en lijsterbessen, terwijl er ook grote percelen met dicht naaldhout voorkomen. Opvallend is dat in de beide bossen nauwelijks ondergroei voorkomt. Alleen langs de bosranden is sprake van een struik-, en kruidlaag. Dit is vooral te wijten aan het beheer. Zo is in 1982 in het Echobos een groot deel van de ondergroei door de plantsoendienst verwijderd. Beide bossen worden zeer druk bezocht. Vooral omdat er een duidelijke ondergroei ontbreekt wordt er veel buiten de paden gelopen. Verder valt op dat vrijwel alle nestkasten zijn gesloopt. Fourageermogelijkheden zijn er in de omgeving ruim aanwezig, bijv. in de aangrenzende weilanden en in de woonwijken.

3. De inventarisatiemethode.

Alle gebieden zijn volgens de territoriumkartering methode geïnventariseerd. Deze methode houdt in dat een gebied vanaf één uur vóór zonsopgang wordt onderzocht. Verder kan verspreid door het seizoen ook 's middags of 's avonds worden geïnventariseerd. Tijdens ieder bezoek worden alle vogels die zang of andere baltsactiviteiten vertonen aangetekend op een kaart (1:2500) van het gebied. Andere waarnemingen die zijn genoteerd zijn: vogels met nestmateriaal, toevallige nestvondsten en vogels met pas uitgevlogen jongen. Totaal zijn het Echobos 15 keer en het Kocherbos 8 keer bezocht (zie tabel 1). Aan de inventarisatie hebben meegewerkt: Hans Fuchs, Jos de Jonge, Inge Karsemeijer, Arthur du Mosch, Mark van der Pol en Maria Zwart.

Bezoekdata	Echobos	Kocherbos
12-03	0	/
13-03	0	0
20-03	0	/
26-03	0	0
27-03	0	Mi
31-03	A	/
03-04	0	/
10-04	0	/
16-04	0	0
30-04	0	0
06-05	0	0
23-05	0	/
28-05	Mi	0
30-05	/	A
06-06	0	/
09-06	A	A
Totaal	15x	8x

Tabel 1: Data waarop Echo-, en Kocherbos zijn geïnventariseerd.
0 = 's ochtends
Mi = 's middags
A = 's avonds

4. Uitwerking.

Voor alle waargenomen soorten is een gemeenschappelijke kaart gemaakt. Hierop zijn de gegevens van iedere soort van iedere bezoeken dag genoteerd. Vervolgens zijn territoria onderscheiden. Een vogel met tenminste drie keer zang of baltsactiviteiten rond eenzelfde plaats wordt als een vogel met een territorium beschouwd. Wanneer vogels met nestmateriaal of met net vliegvlugge jongen zijn waargenomen, dan is zondermeer aangenomen dat zij daar hebben gebroed. De som van alle territoria en nestvondsten wordt als het totaal aantal broedparen van het gebied beschouwd.

5. Resultaten Echo-, en Kocherbos (zie tabel 3)

In het Echobos zijn tenminste 27 verschillende soorten broedvogels waargenomen, in het Kocherbos zijn dat er 25.

In zulke drukbezochte bossen met zo weinig ondergroei hadden wij niet zoveel soorten verwacht. Volgens ons is deze soortenrijkdom te verklaren door de zeer gevarieerde direkte omgeving. Opvallende is het grote aantal holenbroeders in het Echobos: bijna de helft van de broedvogels is holenbroeder. In het Kocherbos is het aandeel van de holenbroeders veel minder (ongeveer 1/4 van alle broedvogels) Dit verschil is volgens ons niet te wijten aan te weinig voorjaarsinventarisaties in het Kocherbos (tabel 1) maar aan een gebrek aan geschikte broedholtes in het Kocherbos.

Van de twee paar Pimpelmezen in het Kocherbos broedde een paar in een nestkast terwijl ook twee van de drie paar Koolmezen en het enige spreeuwenpaar in nestkasten broedden. Uit deze resultaten blijkt het belang van de natuurlijke holtes in het Echobos en het tekort hieraan in het Kocherbos.

Van de typische grondbroeder is het aantal broedparen van de Heggemus en Roodborst laag. De Winterkoning en Tjiftjaf hebben een vrij hoge territoriumdichtheid. De meeste grondbroeders komen langs de bosranden voor, zoals gezegd is hier het meeste sprake van een struik-, en kruidlaag. Mogelijk hebben ook Fazant en Wilde eend langs de bosranden gebroed. Wel willen we opmerken dat wij alleen territoria hebben vastgesteld, over het broedsucces is niets bekend.

6. Bespreking van enige soorten.

Houtduif : In de dichte naaldboompercelen broeden de paren zeer dicht naast elkaar, territoria zijn dan ook moeilijk te onderscheiden.

Bosuil : Heeft ofwel in het Echobos ofwel in Tussenkercke gebroed.

Fitis : Van deze soort is de dichtheid in het Echobos zeer hoog.

Kneu : Broedt vooral in de aanplant langs de randen van de sportvelden bij het echobos. Een duidelijk voorbeeld van de invloed van de omgeving op de soortenrijkdom van het Echobos.

Opvallende afwezige soorten zijn: Gekraagde Roodstaart, Grauwe en Bonte Vliegen-vanger en Staartmees.

Deel 2 De overige gebieden.

1. Korte geschiedsbeschrijving (zie ook figuur 1)

Tussenkercke en Roodekercke: bosachtige tuinen met oud en jong loof en naaldbout en grasvelden;

Brink : centrale dorpsplein met grasveld en veel oude lindes.

Krabbenhoofd : rietland overgaand in ruigte terrein, grensend aan IJmeer.

Joodse begraafplaats : zeer rustig terrein met bomen, veel bramen en meidoornhagen, meer ook veel open stukken.

2. De methode en uitwerking.

De inventarisatiemethode en uitwerking is hetzelfde als voor het Echo en Kocherbos is gebruikt. Totaal zijn alle gebieden 6 keer bezocht (zie tabel 2). Verder zijn tussentijdse waarnemingen van Maria Zwart, die in Muiderberg woont, ook verwerkt. Van de Joodse begraafplaats zijn geen aantallen gegeven omdat wij onze gegevens hiervoor niet voldoende vinden.

Bezoekdata	Tussen kerke	Koede kerke	Brink	Krabber hoofd	Joodse begraafplaats
26-03	0	0	0	0	0
27-03	0	0	0	0	0
31-03	A	A	A	A	A
16-04	0	0	0	0	0
06-05	0	0	0	0	0
11-06	0	0	0	0	0

Tabel 2: Data waarop de overige gebieden zijn geïnventariseerd.
0= 's ochtends
A= 's avonds

3. Resultaten (zie tabel 3)

De resultaten zullen niet uitvoerig worden besproken. Ook hier vallen de grote soortenrijkdom en de hoge dichtheden van de territoria op. Vooral de Joodse begraafplaats blijkt van grote waarde te zijn.

4. Bespreking van enige soorten.

Steenuil : Voor het eerst sinds lange tijd weer gehoord en gezien op de Joodse begraafplaats. Volgens de Avifauna van Midden-Nederland (Alleyn et al. 1971) is het geen broedvogel in Muiderberg. Na mei is de Steenuil niet meer waargenoemn.



Groene Specht : Het gehele seizoen gezien en gehoord. Alleyn et al. (1971) en Teixeira (1979) noemen het een broedvogel in dit gebied, maar het is voor ons minstens 5 jaar geleden dat we deze opvallende vogel als broedvogel in Muiderberg hebben kunnen waarnemen.

Kleine Bonte Specht: Rond de Brink een vaste wintergast en tot half april waargenomen, daarna niet meer.

Wielewaal : 2♂ en 1♀ waargenomen. Ook deze vogel was, net als de Groene Specht volgens ons de afgelopen 5 jaar zeker geen broedvogel in Muiderberg. Ook door Alleyn et al. (1971) en Teixeira (1979) wordt de Wielewaal niet als broedvogel in Muiderberg genoemd.

Tabel 3: Vastgestelde broedterritoria van vogels in de onderzochte gebieden.

+ = broedvogel, aantal territoria onbekend.
 ? = mogelijk broedvogel.

	<u>Echobos</u>	<u>Echobos omgerek. p/10 ha.</u>	<u>Kocher bos</u>	<u>Tussen Kercke</u>	<u>Roode kercke</u>	<u>Brink</u>	<u>Krabben hoofd</u>	<u>Joodse- begraafplaats</u>
Wilde eend	?	?	?				+	+
Fazant	0-1	0-1,4					+	+
Waterhoen			1				3	
Meerkoet			1				1	
Scholekster							1	
Holenduif	2	2,8			2			+
Houtduif	3	4,3	18	2		5		+
Turkse Tortel			1			+		+
Tortelduif								+
Koekoek							1	
Steenuil								+
Bosuif	0-1	0-1,4		0-1				
Ransuil			0-1					
Groene Specht								+
Grote Bonte Specht	1	1,4	1		1	1		+
Kl. Bonte Specht						0-1		
Wittekwikstaart						+	?	
Winterkoning	10	14,3	10	4	3	1		+
Heggenus	3	4,3	1		2		1	+
Roodborst	2	2,8	6	3	1		1	+
Merel	11	15,7	11	3	6	3	1	+
Zanglijster	1	1,4	1	1		1		+
Grote Lijster								+
Snor							1	
Rietzanger							2	
Kleine Karakiet							5	
Braamsluiper							1	+
Tuinfluitser	1	1,4	1	2	1		1	+
Zwartkop	4	5,7	5		1			+
Tjiftjaf	5	7,1	3	2	2			+
Fitis	10	14,3	8	5	2		7	+
Goudhaantje			2					
Staartmees								+
Glanskop	1	1,4						
Matkop							0-1	
Zwartmees			1					
Pimpelmees	4	5,7	2					+
Koolmees	4	5,7	3	3	4	5	1	+
Boomklever	1	1,4			2			+
Boomkruiper	4	5,7	3	1	2	3		+
Wielewaal								1
Vlaamse Gaai	1	1,4	1	1	1			1
Ekster			1	1				
Kauw	7	10,0				3		
Zw. Kraai	1	1,4	2	1	1			
Spreeuw	12	17,2	1	1	1	10		+
Ringmus	1	1,4						
Vink	4	5,7	3		2	1		+
Kneu	2	2,8						
Rietgors							2	
Max. totaal soorten	27		25	15	17	12	1	29
Max. totaal broedpaar	95	135,9	88	31	34	34	30 of meer	?

5. Samenvatting

In het broedseizoen van 1983 zijn de broedvogels van het Echobos, het Kocherbos en enige andere gebieden in de gemeente Muiderberg (Atlas-blok 25-48) geïnventariseerd. Totaal zijn 50 verschillende soorten broedvogels waargenomen. Dat hoge soortenaantal komt vooral omdat er in veel verschillende biotopen is geïnventariseerd.

In het Echobos (totaal 27 verschillende soorten broedvogels) blijken de natuurlijke holtes in de oude bomen van groot belang te zijn, terwijl er in het Kocherbos een tekort lijkt te zijn aan (natuurlijke) holtes.

Zowel in het Echobos als in het Kocherbos is als gevolg van het gevoerde beheer weinig ondergroei, wat ongunstig is voor de grondbroeders.

Verder dwaalt men zo gemakkelijk van de paden af, wat tot verstoring leidt.

Opvallende is verder de grote vogelrijkdom van de Joods begraafplaats (tenminste 29 soorten broedvogels), veroorzaakt door de gevarieerde begroeiing en de rust van het gebied.

Geraadpleegde literatuur.

Alleyn et al. 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Assen 520 pp.

Teixeira, R.M. (red) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. 's-Graveland: 431 pp.

Vogelwerkgroep Grote Rivieren, 1980. Handleiding voor het inventariseren van broedvogels in Nederland.

KNNV Wet. Med. 96, derde druk: 58 pp.